

דעת-מכללת הרצוג

מתוך: "מעיינות" ג. מאסף לעניני חינוך והוראה, עורך: חיים חמיאל, "הישרים תשל"ט

הרב אלכסנדר שפרן (רב ראשי לקהילת ג'ניבה — שווייץ) / החירות

הספר הראשון מחמשת חומשי התורה דן באדם וביחסו אל הטבע. האדם הנו חלק מן הבריאה. מן הטבע המקיף אותו וכופה עליו את חוקיו. אולם יכול האדם לגבול גבול בין עצמו ובין הטבע ולקבוע לעצמו חוקי חיים. תורת חיים מיוחדת. בטבע יש לאדם קיום, הוא נשאר מה שהיה; בו, בעצמו. יש לאדם חיים. הוא נעשה למה שלא היה עוד.

ספר בראשית הוא ספר שיווי המשקל בין האדם ובין הטבע ושיווי משקל זה יכול להישמר, כי נמצא כוח מכריע המקשר בין שניהם. — הוא הבורא ברוך הוא. הוא השואל לאדם: "איפה?" היכן מקומך בטבע? היודע אתה מה תפקידך בגן הנטוע בעדן? הן תפקידך הוא להיות פועל הטוב, כי יצרתך, אמנם, "עפר מן האדמה", אך גם "בצלם אלקים" בראתי אותך.

האדם קשור בטבע, אך אינו עבד לו. אין, הוא יכול לפרוק מעליו את חוקי הטבע, אבל יכול הוא לשלוט בהם. האדם הוא בן זורין הדומה ליצורו. הוא "הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע לשמים" — — —

הספר השני מחמשת חומשי התורה, ספר היציאה ממצרים, דן באדם וביחסו אל החברה. האדם הנו חלק מן החברה הסובבת אותו. אם כי הקשר אליה רופף מקשרו אל הטבע. הטבע כופה על האדם חוקים, אשר לא יעברם — בחברה האדם קובע, יחד עם חבריו, את התקנות והמשפטים המתאימים לו, העשויים להבטיח את מצבו הכלכלי והמדיני, ואף את מצבו המוסרי. אולם פיתוח אישיותו הוא, זה עניינו בלבד, זהו הבדל האדם מן החברה.

ספר שמות הוא ספר שיווי המשקל בין האדם ובין החברה. שיווי משקל זה יכול באמת להישמר, כי נמצא כוח מכריע, המקשר בין שני השותפים — האדם והחברה — והכוח הזה הוא הבורא ברוך הוא.

האדם מצפה שהחברה תשמור על האינטרסים הממשיים שלו. החברה מקנה לו חירויות מדיניות, חברתיות וכלכליות. אבל כל אלה אינן עוד החירות בה"א הידיעה. החירות היא יותר מסכום כל החירויות האמורות; החירות היא יחידה, כשם שאישיות האדם היא יחידה.

אישיות האדם היא יותר מאשר האדם מהשקפה ביאולוגית, פוליטית, סוציאלית, וכלכלית גם יחד; יש בה עוד משהו בלתי מוגדר, וזה המשיא את עיני האדם מעבר לסביבתו הקרובה ומעבר לצרכיו החמריים. כן גם החירות. היא ביטוי לעצמאותו ולשלמותו של האדם. החירות אינה נקנית בשבילו על ידי אחרים. אישיות האדם רוכשת לעצמה את החירות על ידי שאיבה ממקור החירות האין

דעת-מכללת הרצון

מתוך: "מעיינות" ג. מאסף לעניני חינוך והוראה, עורך: חיים חמיאל, ירושלים תשל"ט

סופי, מן האינסוף עצמו. החירויות הבאות לספק את צרכיו החמריים, הזמניים, של בן תמותה יכולות להיות מושגות, אבל החירות אשר עוז לה באלקים, אשר מקורה באינסוף, החירות השואפת להלאה ממצבי הטבע, למעלה מעמדתו הבלתי-יציבה של האדם בחברה — חירות זו אינה מושגת לעולם. היא הולכת ומשתכללת מבלי היות אף פעם משוכללת — — —

האדם כשהוא לעצמו, החברה כשהיא לעצמה, אינם מסוגלים להשיג חירות זאת. מקורה באינסוף ובו דרכה ובו גם קיומה. האדם המבקש אותה ימצאנה בקבלו עלו עול מלכות שמים. בהיותו עבד ה' מושלם. אין הוא נתון עוד בסכנה ליהפך עבד לעבדים או עבד ליצריו. הוא יהיה חופשי. כדברי ר' יהודה הלוי:

עָבְדִי זָקֵן עָבְדִי עָבְדִים הֵם.
עָבֵד ד' הוּא לְבַד חֶפְשִׁי.
עַל כֵּן בִּבְקֶשׁ פֶּלְאָנוֹשׁ חֲלָקוּ —
חֲלָקֵי ד' אֲמָרָה נִפְשֵׁי!

על כל מתגלה ד' אל האדם בספר שמות ומודיעו: „אנכי ד' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים“. לשם מה? למען אשר „לא יהיה לך אלקים אחרים על פני“ — — —

עֲדִיר הוּא

נוסח מסורתי

ג - תו - בי - נה - יב - הוא - עֲדִיר - א - הוא - עֲדִיר - א -

נה - ה - ג - ב - נה - ה - ג - ב - רוב - ק -

ג - נה - מי - י - ג - רוב - ק - אל - בְּנֵה

רוב - ק - ג - ד - בִּית - בְּנֵה - בְּנֵה - אֵל